

SOS4200 Arbeidsliv og velferdsstat

Kort om emnet

I den nordiske modellen er det tette koblinger mellom arbeidsliv og velferdsstat. Sosiologisk forståelse av arbeidsliv og velferdsstat omfatter derfor både prosesser internt i offentlige og private arbeidsorganisasjoner og sammenhengene mellom arbeidsliv og velferdsstat, marked og politikk.

Kurset tar for seg grunntrekk i norsk arbeidsliv og velferdsstat fra flere synsvinkler. For det første en komparativ synsvinkel: Trekk ved den norske arbeidsliv- og velferdsstatsmodellen ses i kontrast til andre moderne samfunn. For det andre et endringsperspektiv: Både arbeidsliv og velferdspolitikken er i endring, og disse endringsprosessene påvirker hverandre. Kildene til endring er flere: innvandring og globalisering, kriser og økonomisk utvikling, men også politiske ideer og normative endringer i velferdsstatene. For det tredje et maktperspektiv: Dette favner både medvirkning og innflytelse lokalt på arbeidsplassene, styring og reformer i offentlig sektor, samt makrotilnærminger til forholdet mellom demokrati og marked.

I undervisningen vil vi presentere begreper og allmenne analytiske perspektiver og knytte disse til empiriske studier av sentrale trekk ved velferdsstaten og arbeidsorganisasjoner. Vi starter med fremveksten av moderne velferdsstater og arbeidslivsorganisasjoner. Deretter ser vi på aktuelle endringstrekk og diskuterer ulike teorier om institusjonell endring og reform i offentlig sektor. Kjønn og organisasjonskultur bidrar til å forme organisasjoner; det samme gjelder ulike ideer om og modeller for styring og ledelse.

Kurset tar for seg tunge og helt sentrale institusjoner i norsk samfunn: arbeidsliv og velferdsstat. I Norge er andelen av befolkningen som verken arbeider eller mottar trygd svært lav sammenliknet med andre land. De aller fleste voksne borgere finner sin forsørgelse enten i arbeidslivet og/eller gjennom velferdsstaten. Dette er derfor temaer med høy samfunnsmessig relevans både politisk, samfunnsøkonomisk og, ikke minst, for enkeltindividers livskvalitet og levekår. Kompetanse på disse feltene er særlig etterspurt innen forskning, utredning, organisasjonsliv og offentlig forvaltning.

Hva lærer du?

Kunnskap:

- Kjennskap til teorier om ulike typer velferdsstater og arbeidsmarkedsregimer
- Bred kunnskap om empirisk forskning om det norske arbeids- og velferdsstatsregimet

- Forståelse av forskjeller mellom arbeidsliv og velferdsstat i Norge og andre land
- Innsikt i sentrale endringstrekk i norsk arbeidsliv og velferdsstat

Ferdigheter:

- Kunne gjennomføre egne undersøkelser av arbeidslivsorganisasjoner og velferdsstatlig politikk og tiltak.
- Kunne vurdere kvaliteten på og relevansen av foreliggende teorier og empirisk forskning
- Emnet gir godt grunnlag for arbeidet med en masteroppgave innenfor temaområdet.

Generell kompetanse:

- Utvikle selvstendig og kritisk tenkning omkring styring og ansvar, makt og innordning
- Forstå spesifikke ordninger og dilemmaer i lys av demokratiske og etiske standarder
- Forstå viktige forskjeller mellom moderne velferds- og arbeidslivsregimer i Norge og andre land
- Ha innsikt i hvordan bedrifter og offentlige etater er organisert og ledes, og hvordan de tilpasser seg endringer i omgivelsene

PENSUM

1 Velferdsstatsregimer og den nordiske modellen (Anniken Hagelund)

UT @Kolberg, Jon Eivind & Gøsta Esping-Andersen (1991) «Welfare states and employment regimes» *International Journal of Sociology* 21(1): 3-35. (32 sider)

UT*Jensen, Carsten (2011) «Kap. 2 Velfærdsregimer» s 28-39 i *Velfærdsstaten. En introduktion*. Hans Reitzels Forlag. (11 sider)

NYTT! *Esping-Andersen, Gösta (1990) «Ch. 1. The Three Political Economies of the Welfare State», I *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, s 9-34 (25 sider)

@Barth, Erling og Kalle Moene (2010), «Små lønnsforskjeller og store velferdsstater». *Søkelys på arbeidslivet*, 27:77-86. (10 sider).

@Andersen, Jon Erik Dølvik og Ibsen (2014), *De nordiske aftalemodeller i åpne markeder*, kap. 3-5. NorMod 2030, delrapport 9. (23 sider)

Bay, Ann-Helén, Anniken Hagelund og Axel West Pedersen (2015) "Trygdepolitiske dilemmaer: Effektivitet versus fordeling" i Bay, Ann-Helén, Anniken Hagelund & Aksel Haland (eds.) (2015), *For mange på trygd? Velferdspolitiske spenninger*, Oslo: Cappelen Akademisk. (27 sider)

*Bonoli, Giuliano & David Natali (2012) "The politics of the 'new' welfare states. Analyzing reforms in Western Europe", I Bonoli, Giuliano & David Natali (red.) The politics of the new welfare state. Oxford UP. S 3-17. 14 s

Anbefalt tillegglitteratur:

Hall, Peter & David Soskice (2001) Varieties of Capitalism. The Institutional Foundations of Comparative Advantage. Oxford University Press.

Esping-Andersen, Gösta (1990) «Ch. 1. The Three Political Economies of the Welfare State», I The Three Worlds of Welfare Capitalism, s 9-34 (25 sider)

Se også temanummer av Journal of European Social Policy nr. 1 2015 for flere artikler som diskuterer Esping-Andersens bidrag 25 år etter.

Barth, Erling, Kalle Moene og Axel West Pedersen (2015) "Kapittel 7. Trygd og sysselsetting i et internasjonalt perspektiv" i Bay, Ann-Helén, Anniken Hagelund & Aksel Haland (eds.) (2015), For mange på trygd? Velferdspolitiske spenninger, Oslo: Cappelen Akademisk.

2 Velferdsstaten i endring. Institusjonelle tilnærminger (Anniken Hagelund)

@Korpi, Walter & Joakim Palme. 2003. "New politics and class politics in the context of austerity and globalization: welfare state regresss in 18 countries, 1975-1995." American Political Science Review 97: 425-46. (20 sider)

@Paul Pierson. 1996. "The New Politics of the Welfare State", World Politics, 48(2): 143-179. (35 sider)

@Hagelund, Anniken & Axel West Pedersen (2015) «To reform or not to reform? Explaining the co-existence of successful pension reform and sick pay inertia in Norway», i Fredrik Engelstad & Anniken Hagelund (red.) Cooperation and Conflict the Nordic Way. Work, Welfare and Institutional Change in Scandinavia. Warsaw/Berlin: De Gruyter Open. (20 sider)

NYTT: *Mahoney, J. & Thelen, K. (2010) «A theory of gradual institutional change» i J. Mahoney & K. Thelen (red.) *Explaining institutional change. Ambiguity, agency and power*. Cambridge: Cambridge University Press.

NYTT @ Schmidt, Vivien A (2002) "Does discourse matter in the politics of welfare state adjustment?" *Comparative Political Studies* 35(2): 168-193. (25 sider)

Anbefalt tillegglitteratur:

Starke, Peter (2006), The Politics of Welfare State Retrenchment: A Literature Review, Social Policy and Administration, 40, 1: 104-120.

Morel. Nathalie, Bruno Palier & Joakim Palme 2012 "Beyond the welfare state as we knew it?" i Morel, N., B. Palier & J. Palme (red.) Towards a social investment welfare state? : ideas, policies and challenges. Bristol: Policy Press. S 1-30. 30 s

Schmidt, Vivien (2002) The Futures of European Capitalism. Oxford University Press.

3 Velferdsstaten og arbeidslivsorganisering – fra Hovedavtalen til folketrygden og videre (Fredrik Engelstad)

@Falkum, Eivind, (2015). «Institutionalization and Dynamic Change of Institutions – the Basic Agreement and Tripartite Structures in Norway.» I Fredrik Engelstad og Anniken Hagelund, eds., Cooperation and Conflict the Nordic Way. Work, Welfare and Institutional Change in Scandinavia. Warsaw/Berlin: De Gruyter Open. (21 sider)

@Engelstad, Fredrik (2015), «Working Life Institutionalism. Negotiating Large Scale Social Change.» I Fredrik Engelstad og Anniken Hagelund, eds., Cooperation and Conflict the Nordic Way. Work, Welfare and Institutional Change in Scandinavia. Warsaw/Berlin: De Gruyter Open. (20 sider)

@Avdagic, Sabina (2010). «When are Concerted Reforms Feasible? Explaining the Emergence of Social Pacts in Western Europe». Comparative Political Studies, 43:628-657. (30 sider)

*Sejersted, Francis (2001), "Capitalism and Democracy: A Comparison between Norway and Sweden". I Haldor Byrkjeflot, Sissel Myklebust, Christine Myrvang og Francis Sejersted, red. The Democratic Challenge to Capitalism. Bergen: Fagbokforlaget, s. 87-119. (32 sider)

UT @Torp, H. (2005), "Det nye arbeidslivet: Forklaringer og konsekvenser". Søkelys på arbeidsmarkedet, 22:129-139. (11 sider). Legges ut på Fronter

Anbefalt tilleggs litteratur:

@Andersen, Jon Erik Dølvik og Ibsen (2014), De nordiske aftalemodeller i åpne markeder, kap. 3-5. NorMod 2030, delrapport 9. (23 sider)

Stråth, B. (2001), "Nordic Capitalism and Democratization". I Byrkjeflot, H., Myklebust, S., Myrvang, C., Sejersted, F. (red.), The Democratic Challenge to Capitalism. Management and Democracy in the Nordic Countries. Bergen: Fagbokforlaget, s. 51-86. (35 sider)

Hall, P. & Soskice, D. (2001), "An Introduction to Varieties of Capitalism." I P. Hall & D. Soskice, (red.), Varieties of Capitalism. s. 1-68. (68 sider).

4 Kjønnsperspektiver på arbeidsliv og velferdsstat (Anniken Hagelund)

*Reisel, Liza (2014) "Kapittel 2 Kjønnssdeling på tvers" i Liza Reisel & Mari Teigen (red.) Kjønnssdeling og etniske skiller på arbeidsmarkedet. Oslo: Gyldendal Akademisk. (17 sider)

*Alvesson, M & Y. Billing (2009) «Chapter 4 Masculinities, femininities and work». I Understanding Gender and Organizations. Los Angeles: Sage. S. 70-95 (25 sider)

*Barth, Erling, Ines Hardoy, Pål Schøne & Kjersti Misje Østbakken (2014) «Kapittel 6 Hva betyr høy yrkesdeltakelse for kjønnssegregering?» i Liza Reisel & Mari Teigen (red.) Kjønnssdeling og etniske skiller på arbeidsmarkedet. Oslo: Gyldendal Akademisk. (11 sider)

UT: @Lewis, Jane (1993) "Gender and the development of welfare regimes", European Journal of Social Policy 2(3): 159-173. (15 sider)

NYTT: @ Orloff, Ann Shola (1993) «Gender and the social rights of citizenship: The comparative analysis of gender relations and welfare states» *American Sociological Review* 58(3): 303-328. (25 sider)

Anbefalt tillegglitteratur:

Hook, Jennifer L (2015) "Incorporating 'class' into work–family arrangements: Insights from and for Three Worlds". *Journal of European Social Policy* , Vol. 25(1) 14–31

Ellingsæter, Anne Lise (2013). Scandinavian welfare states and gender (de)segregation: Recent trends and processes. *Economic and Industrial Democracy*. ISSN 0143-831X. 34(3), s 501- 518. [Tilgjengelig på internett](#)

Solheim, Jorun (2002) " Kjønn kompetanse og hegemonisk makt." I A.L. Ellingsæter og J. Solheim (eds.) *Den usynlige hånd? Kjønnsmakt og moderne arbeidsliv*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

5 Bedrift og ledelse (Fredrik Engelstad)

*Mintzberg, Henry (1991): "The Structuring of Organizations". I Henry Mintzberg & James B. Quinn (red.): *The Strategy Process*. Englewood Cliffs: Prentice Hall (20 sider).

@Petersen, Trond (1993), "Recent developments in the economics of organization: principal-agent relationships." *Acta Sociologica*, 36:277-293. (17 sider) [Tilgjengelig online](#)

*Sørhaug, T. (1996), "Ideer om ledelse i Norge: Doktrine, makt og praksis". I *Om ledelse. Makt og tilliti i modern organisering*. Oslo: Universitetsforlaget. (33 sider)

*Byrkjeflot, Haldor (2011), "Offentlig eller privat – spiller det noen rolle for ledelse?" I S. Askvik, H. Gammelsæter & B. Espedal (red.), *Kunnskap om ledelse – Festskrift til Torodd Strand*. Bergen: Fagbokforlaget. Side 43 – 64. 22 sider.

UT *Kanter, Rosabeth (1977), "Contributions to Theory: Structural Determinants of Behavior in Organizations". I *Men and Women of the Corporation*. New York: Basic Books, s. 245-264. (20 sider).

6 Motivasjon, insentiver og lønn (Fredrik Engelstad)

@Olsen, Karen M. (2011) «Opplevelse av ansettbarhet – en sammenligning mellom Skandinavia, Storbritannia og Tyskland». *Søkelys på arbeidslivet*, 29:198-212. (15 sider)

@Dale-Olsen, H. & Misje Nilsen, K. (2009), «Lønnsulikhet i Norge 1995-2006». *Søkelys på arbeidslivet*, 26:201-221. (15 sider)

NY @ Barth, Erling, Pål Schøne og Marte Strøm (2014) Er lønnsgapet mellom kvinner og menn i ferd med å lukkes? Tillegg til TBU-rapport. (13 sider) [Tilgjengelig på internett](#)

NY * Dale-Olsen, Harald (2015) *Avlønning av ledere*. I H. Dale-Olsen (ed). *Norsk arbeidsliv i turbulente tider*. Oslo: Gyldendal Akademisk (18 sider)

*Pedersen, Axel West, Henning Finseraas & Pål Schøne (2015), «Kapittel 4. Økonomiske incentiver i trygdesystemet» i Bay, Ann-Helén, Anniken Hagelund & Aksel Haland (eds.) (2015), For mange på trygd? Velferdspolitiske spenninger, Oslo: Cappelen Akademisk. (29 sider)

UT *Sørensen, Aa.B. (1994), "Firms, wages, and incentives." I N. Smelser & R. Swedberg, red., *Handbook of Economic Sociology*. Princeton: Russel Sage. (25 sider)

Anbefalt tillegglitteratur:

Hunnes, Arngrim (2007), "Bedrifiers lønnsstruktur. Teori og empiri". Søkelys på arbeidsmarkedet, 24:171-180. (10 sider)

Østbakken, Kjersti Misje (2014) «Kjønn, lønn og barn – hva betyr barn for timelønnsnivået til kvinner og menn?» Søkelys på Arbeidslivet 31(3): 229-248.

Erling Barth og Harald Dale-Olsen (2004), «Lønnsforskjellene mellom kvinner og menn i et 30 års perspektiv» Søkelys på Arbeidslivet, nr 1.

Barth, Erling, Bernt Bratsberg og Oddbjørn Raaum (2015) «Kap. 6. Prestasjonslønn i nye former» i Harald Dale-Olsen (red.) Norsk arbeidsliv i turbulente tider. Oslo: Gyldendal.

7 Forhandlinger, medbestemmelser og bedriftsdemokrati (Fredrik Engelstad)

@Falkum, Eivind, Inger Marie Hagen og Sissel Trygstad (2009), Bedriftsdemokratiets tilstand. Medbestemmelse, medvirkning og innflytelse i 2009, kap. 2 og 3. Fafo-rapport 2009:35. (44 sider)

*Engelstad, Fredrik m.fl. (2003), "Medbestemmelse og autonomi" I Fredrik Engelstad, Jørgen Svalund, Inger Marie Hagen, Aagoth Storvik, Makt og demokrati I arbeidslivet. Oslo: Gyldendal Akademisk, s. 32-52. (20 sider)

NY * Barth, Erling og Kristine Nergaard (2015) "Kollektive partsforhold: status quo eller endring?" I H. Dale-Olsen (ed). Norsk arbeidsliv i turbulente tider. Oslo: Gyldendal Akademisk (22 sider)

Anbefalt tillegglitteratur:

Engelstad, Fredrik (2004), "Democracy at Work? Does Democracy in Working Life Make Sense in the 21st Century?". I F. Engelstad & Ø. Østerud (red.), Power and Democracy. Critical Interventions. Aldershot: Ashgate, s. 209-234. (26 sider)

8 Arbeidsliv i endring: dualisering og globalisering (Anniken Hagelund)

@Palier, Bruno & Kathleen Thelen (2010) "Institutionalizing Dualism: Complementarities and Change in France and Germany" *Politics & Society*. 38(1) 119–148 (30 sider)

Grødem, Anne Skevik (2015) "Kapittel 8. De norske trygdene i møte med et europeisk arbeidsmarked" i Bay, Ann-Helén, Anniken Hagelund & Aksel Haland (eds.) (2015), For mange på trygd? Velferdspolitiske spenninger, Oslo: Cappelen Akademisk. (19 s)

@Nicolaisen, Heidi & Sissel Trygstad (2015) "Preventing dualization the hard way. Regulating the Norwegian Labour Market" i Fredrik Engelstad & Anniken Hagelund (red.) Cooperation and Conflict the Nordic Way. Work, Welfare and Institutional Change in Scandinavia. Warsaw/Berlin: De Gruyter Open. (20 sider)

NYTT: @Friberg, Jon Horgen (2012), Culture at work: Polish migrants in the ethnic division of labour on Norwegian construction sites. *Ethnic and Racial Studies*, 35(11). (19 sider)

Anbefalt tilleggs litteratur:

Thelen, Kathleen (2014) Varieties of liberalization and the new politics of social solidarity. Cambridge: Cambridge University Press.

Friberg, J.H., J. Arnholtz, L. Eldring, N.W. Hansen & F. Thorarins (2014), Nordic labour market institutions and new migrant workers: Polish migrants in Oslo, Copenhagen and Reykjavik. *European Journal of Industrial Relations* 20(1):37-53.

9. Byråkrati og offentlig forvaltning (Fredrik Engelstad)

*March, James og Johan P. Olsen (1989) "Rules and the Institutionalization of Action" og "Interpretation and the Institutionalization of Meaning." I *Rediscovering Institutions. The Organizational Basis of Politics*. New York: The Free Press, s. 21- 52. (32 sider)

*Du Gay, Paul (2000), «Separate and Distinct Personae: Bureaucrats and Politicians». I *In Praise of Bureaucracy*, London: Sage, s. 114-135. (22 sider)

*Berg, Laila Nordstrand, Haldor Byrkjeflot og Gro Kvåle (2010), «Hybridledelse i sykehus – en gjennomgang av litteraturen». *Nordiske organisasjonsstudier*, 12: 30-49. (20 sider)

Anbefalt tilleggs litteratur:

Weber, Max (1971), «Byråkrati. I Makt og byråkrati. Oslo: Gyldendal, s. 105-136. (32 sider)

10 Offentlig sektor, styring og bakkebyråkratier (Anniken Hagelund)

UT: *Vabo, Signy (2014) «Kapittel 11. Velferdens organisering – mellom styring, ledelse og læring» i Mia Vabø & Signy Vabo *Velferdens organisering*. Oslo: Universitetsforlaget. (22 sider)

NY: @Newman, Janet (2007), «The 'double dynamics' of activation: Institutions, citizens and the remaking of welfare governance», *International Journal of Sociology and Social Policy* 27(9/10): 364-375 (11 sider).

NY: *Svensson, Lennart (2008) "Profesjon og organisasjon", I Anders Molander og Lars Inge Terum, red. *Profesjonsstudier*. Oslo: Universitetsforlaget. S 130-143 (13 sider)

@Andreassen, Tone Alm & Fossetøl, Knut (2014). «Utfordrende inkluderingspolitikk. Samstyring for omforming av institusjonell logikk i arbeidslivet, helsetjenesten og NAV». *Tidsskrift for samfunnsforskning*. Vol. 55 (2): 174-202. (23 sider)

*Lipsky, Michael (1980) Kap 1-2, s 3-25, i Street-level bureaucracy. The dilemmas of the individual in public services. New York: Russel Sage Foundation. (22 sider)

UT: @Feiring, Robert (2014), «Omstilling og organisasjonsutvikling i det offentlige.» I Hvordan teoretisk innsikt og forståelse kan bidra i praktisk endrings- og utviklingsarbeid. Arbeidsmanuskript. (25 sider). [Fulltekst](#)

UT: *Van Berkel, Rik (2013) "Ch 6. Triple Activation. Introducing Welfare-to-Work into Dutch Social Assistance" i Evelyn Z. Brodtkin & Gregory Marston (red.) Work and the Welfare State. Street-level Organizations and Workfare Politics. København: Djøf Publishing. (15 sider)

UT: *Abbot, Andrew (1988) "Ch 2. Professional Work", s 35-58 i The System of Professions. Chicago: The University of Chicago Press. (23 sider)

Anbefalt tillegglitteratur:

Evelyn Z. Brodtkin & Gregory Marston (red.) Work and the Welfare State. Street-level Organizations and Workfare Politics. København: Djøf Publishing. Særlig kap 1 og 2.

Anders Molander og Lars Inge Terum, red. (2008), Profesjonsstudier. Oslo: Universitetsforlaget

Andreassen, Tone Alm & Aars, Jacob (2015). Den store reformen. Da NAV ble til. Oslo: Universitetsforlaget.

Totalt: 846 sider.